

Валерія Валеріївна ФЕСЕНКО

кандидат економічних наук,
доцент,
кафедра обліку, аудиту, аналізу і оподаткування,
Університет митної справи та фінансів
E-mail: FesenkoValery@i.ua

**АНАЛІЗ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ ЯК ПРОЦЕДУРА
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ГРУПИ ПОВ'ЯЗАНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Фесенко, В. В. Аналіз курсових різниць як процедура внутрішнього аудиту групи пов'язаних підприємств / Валерія Валеріївна Фесенко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 2. – С. 191-199. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Підвищення валютних ризиків спостерігається у діяльності групи підприємств, у якій функціональна валюта діяльності головного підприємства-інвестора відрізняється від функціональної валюти діяльності одного з підприємств групи. Стаття присвячена дослідженню процесів аудиту курсових різниць, які відображаються у звітності групи підприємств за результатами внутрішньогрупових операцій та зовнішніх операцій окремих підприємств групи.

Мета. Метою статті є розробка науково-методичного підходу до виконання аналітичних процедур внутрішнього аудиту курсових різниць, які відображаються у консолідованій звітності групи, та надання рекомендацій внутрішнього аудитора щодо формування стратегії управління валютними ризиками групи підприємств. Внутрішній аудит звітності окремих підприємств групи та консолідованої звітності групи має забезпечити виявлення сфер з високим валютним ризиком.

Результати. У статті запропонована аналітична процедура аудиту курсових різниць на основі матричного методологічного підходу, який дозволяє визначати результат управління валютними ризиками групи та формувати рекомендації внутрішнього аудитора у напрямку підвищення ефективності управління курсовими різницями (через вплив на господарську діяльність підприємства групи або раціоналізацію внутрішньогрупових операцій групи).

Ключові слова: курсові різниці; аудит; аналіз; аналітичні процедури; внутрішній аудит; пов'язані сторони; валютні ризики.

Valeriya Valeriyivna FESENKO

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Accounting, Audit, Analysis and Taxation,
University of Customs and Finance
E-mail: FesenkoValery@i.ua

**ANALYSIS OF COURSE DIFFERENCES AS PROCEDURE OF
INTERNAL AUDIT OF A GROUP OF RELATED ENTERPRISES**

Abstract

Introduction. Increase in currency risks is observed in the activity of a group of enterprises, in which the functional currency of the activity of the main enterprise-investor differs from the functional currency of the activity of one of the group's enterprises. The article is devoted to the study of the processes of audit of exchange rates, which are reflected in the reporting of the group of enterprises on the results of intragroup transactions and external operations of individual enterprises of the group.

Purpose. The article aims to develop a methodological approach to the implementation of the analytical procedures of internal audit of exchange differences that are reflected in the consolidated statements of the group and to provide the recommendations of the internal auditor on the formation of a strategy for managing the

currency risk of a group of enterprises. The internal audit of individual group reporting and consolidated reporting by the group should ensure the detection of areas with high currency risk.

Results. *The analytical audit procedures of exchange rate changes based on the matrix methodological approach that can determine the result of currency risk management group and form the internal auditor recommendations towards improving the management of exchange rate differences (due to the impact on business enterprise group or rationalization of intragroup transactions group) has been proposed in the article.*

Keywords: *course differences; audit; analysis; analytical procedures; internal audit; related parts; currency risks.*

JEL classification: **M42, M41, M21, G34**

Вступ

Відмова від фіксованих валютних курсів на світовому рівні призвела до того, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності у різних країнах щораз більшу управлінську увагу змушені звертати на мінімізацію негативного впливу курсових різниць. А для підприємств корпоративного типу, які мають інвестиції у підприємства інших країн, сфера управління курсовими різницями є актуальним предметним напрямом внутрішнього аудиту у контексті мінімізації ризиків господарської діяльності групи.

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності в умовах знецінення національної валюти та зменшення її купівельної спроможності, важливим завданням внутрішнього аудиту для підприємств України є ідентифікація валютних ризиків, аналіз курсових різниць та розробка стратегій управління валютними ризиками як на окремих підприємствах, так і в межах діяльності групи підприємств. Питання обліку та відображення у звітності курсових різниць є достатньо формалізовані у відповідних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО 21 [1], ПСБО 21 [2]), у той час, як процеси внутрішнього аудиту, аналізу та управління курсовими різницями залишаються актуальними та вимагають удосконалення.

Праці українських вчених у сфері обліку та аудиту операцій в іноземній валюті присвячені здебільшого аналізу узгодженості вимог Національних стандартів бухгалтерського обліку з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності щодо обліку курсових різниць. Так вітчизняні вчені [3; 4; 5; 6] зробили вагомий внесок у розвиток системи обліку курсових різниць, класифікації та методики відображення курсових різниць у фінансовій звітності окремого підприємства. Узагальнюючи їх висновки, можемо зазначити, що існують деякі розбіжності між вимогами П(С)БО 21 та МСБО 21 до обліку операцій в іноземній валюті, серед яких проблемні питання термінології, консолідації курсових різниць, методичні підходи до обліку курсових різниць за внутрішньогруповими операціями та ін. Особливу увагу слід звернути на процес визнання курсових різниць при переведенні фінансових звітів закордонних господарських одиниць. Слід зауважити, що МСБО 21 визначає закордонну господарську одиницю як суб'єкт господарювання, який є дочірнім, асоційованим, спільним підприємством або відділенням суб'єкта господарювання, що звітує, діяльність якого базується або здійснюється в іншій країні або валюті, ніж країна та валюта суб'єкта господарювання, що звітує [1]. Питання аудиту групи підприємств досліджуються у роботі [7], де визначається, що однією з особливостей аудиту звітності групи підприємств є наявність діяльності підприємства групи за межами митної території України. У роботах [8; 9] досліджено процеси формування і внутрішнього контролю консолідованої фінансової звітності групи підприємств, у яких наголошується на актуалізації процесів контролю звітності на рівні підприємств, які є учасниками групи, шляхом проведення внутрішнього аудиту звітності. Отже, дослідження у сферах аудиту групи підприємств та аудиту курсових різниць є тісно пов'язаними і актуальними, а додаткового дослідження потребують процеси аудиту і аналізу курсових різниць, які відображаються у консолідованій звітності групи підприємств. У роботах [10; 11; 12] досліджено аналітичні процедури як ефективний інструмент аудиту для виявлення сфер з підвищеним ризиком облікових викривлень. Вчені доводять, що застосування аналітичних процедур дозволяє аудитору скоротити час планування аудиторської перевірки та виокремити сфери обліку з ознаки підвищеного ризику викривлення.

Мета статті

Метою статті є розробка науково-методичного підходу до виконання аналітичних процедур внутрішнього аудиту курсових різниць, які відображаються у консолідованій звітності групи, та формування рекомендацій внутрішнього аудитора у сфері розробки стратегії управління валютними ризиками групи підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Інвестиції у діяльність закордонних підприємств обумовлюють підвищення ризиків зменшення фінансового результату підприємства-інвестора за рахунок наявності активів та зобов'язань, деномінованих в іноземній валюті. Так можна зауважити, що діяльність підприємства, в яке здійснюються іноземні інвестиції, може бути прибутковою, але водночас зменшувати фінансовий результат підприємства-інвестора за рахунок знецінення іноземної валюти по відношенню до функціональної валюти підприємства-інвестора. У зв'язку з цим програма внутрішнього аудиту операцій підприємства, яке здійснює іноземні інвестиції, має містити відповідні аналітичні аудиторські процедури у сфері перевірки курсових різниць, що може стати основою для розробки стратегій управління валютними ризиками.

Насамперед у ході внутрішнього аудиту курсових різниць від операцій групи підприємств слід виокремити облікові сфери, які можуть підпадати під ризик суттєвих викривлень під впливом валютного ризику та в результаті яких можуть виникати курсові різниці у консолідованій звітності материнської компанії або у фінансовій звітності підприємства, яке володіє часткою у капіталі інших підприємств (рис. 1).

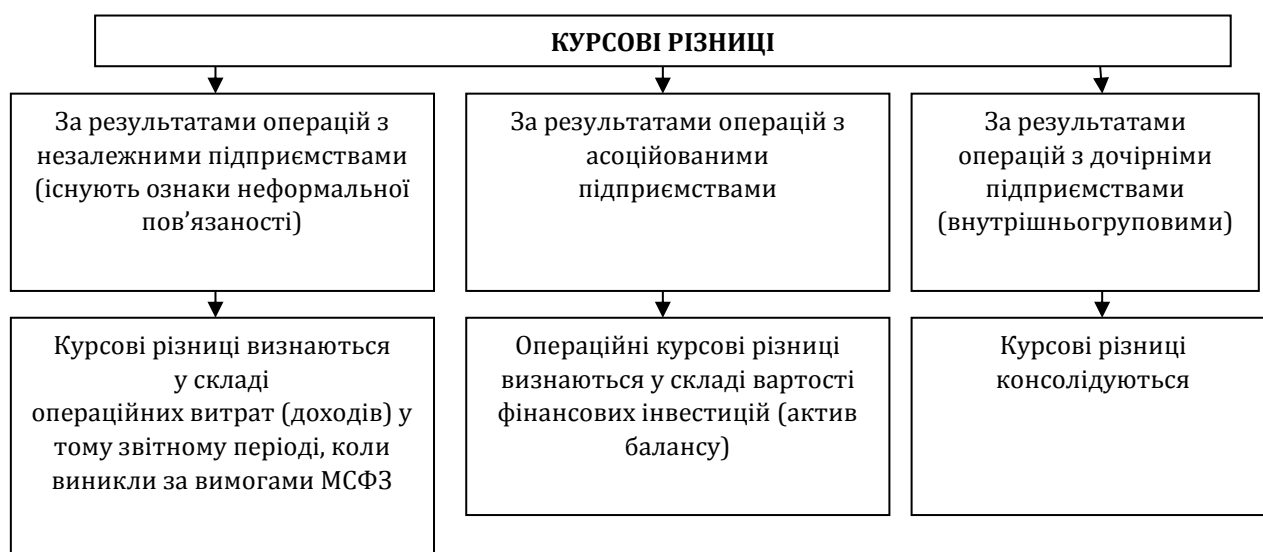

Рис. 1. Облікові сфери, які підпадають під валютний ризик в залежності від типу пов'язаності підприємств

Фінансовий результат від курсових різниць підприємства, можна визначити за формулою:

$$\Phi P^{кр} = KP^{\delta} + KP^{mn} \quad (1)$$

де $\Phi P^{кр}$ – фінансовий результат підприємства від курсових різниць; KP^{δ} – курсові різниці від діяльності підприємства, які виникають від звичайної операційної, фінансової, інвестиційної діяльності самого підприємства; KP^{mn} – курсові різниці, які визнаються у звітності основного підприємства за результатами перенесення курсових різниць пов'язаних підприємств (підприємств, у які здійснено іноземні інвестиції).

Курсова різниця, яка виникає за результатами діяльності пов'язаних підприємств, може формуватись за рахунок: курсових різниць від внутрішньогрупових операцій; курсових різниць від самостійних (зовнішніх) операцій пов'язаного підприємства (рис. 2).

де $\Phi P^{кр}$ – фінансовий результат підприємства від курсових різниць; KP^{mn} – курсові різниці, які визнаються у звітності основного підприємства за результатами перенесення курсових різниць пов'язаних підприємств; KP^{δ} – курсові різниці від діяльності підприємства, які виникають від звичайних операцій операційної, фінансової, інвестиційної діяльності самого підприємства; $KP^{вго}$ – курсові різниці від внутрішньогрупових операцій; $KP^{опп}$ – курсові різниці від операцій пов'язаного підприємства з контрагентами, які не входять до складу групи компаній.

Від'ємні курсові різниці від діяльності підприємства можуть бути компенсовані додатною курсовою різницею пов'язаних підприємств і навпаки. Тому актуальним завданням є визначення

факторів впливу на виникнення курсових різниць та розробка інструментів управління курсовими різницями на підприємствах, які здійснюють інвестиції у закордонні господарські одиниці.

Курсові різниці від внутрішньогрупових операцій виникають як результат продажу (купівлі) товарів (послуг) між підприємствами, які входять в одну групу компаній і результати операцій яких консолідується у звітності материнської компанії. У таких випадках можуть визнаватись курсові різниці, якщо одержувачем товару (послуги) було підприємство, яке входить у склад групи компаній та має іншу функціональну валюту звітності. Курсові різниці від операцій пов'язаного підприємства виникають за результатами підприємства, яке в ході своєї звичайної діяльності з іншими контрагентами (які не є компонентами групи компаній) відобразило у своїй звітності курсові різниці. Таким чином, можемо визначити курсові різниці підприємства, які виникають у ході діяльності пов'язаних з ним підприємств, через формулу:

$$KP^{mi} = KP^{ego} + KP^{oni} \quad (2)$$

де KP^{mi} – курсові різниці, які визнаються у звітності основного підприємства за результатами перенесення курсових різниць пов'язаних з ним підприємств; KP^{ego} – курсові різниці від здійснення внутрішньогрупових операцій між основним та пов'язаним підприємством; KP^{oni} – курсові різниці від операцій самого пов'язаного підприємства з іншими контрагентами.

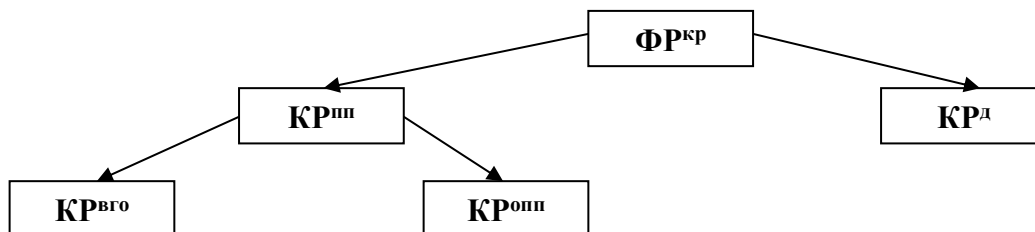

Рис. 2. Формування курсових різниць у звітності підприємства-інвестора

Поділ курсових різниць в операціях з пов'язаними сторонами на такі дві складові обумовлено різницею в інструментах управління ними та попередження від'ємних курсових різниць у складі фінансового результату материнської компанії. Отримання від'ємних курсових різниць від внутрішньогрупових операцій та операцій пов'язаних підприємств передбачає розробку різних рекомендацій внутрішнього аудитора щодо формування стратегії управління валютними ризиками групи підприємств.

У сфері фінансових стратегій існують різноманітні методичні розробки, які представлені у моделях та методиках формування фінансової стратегії підприємства. Серед таких можна виокремити сценарний підхід, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, матричний підхід та інші. Особливої уваги заслуговують матричні моделі, які, на думку [13], дозволяють створити поточний та майбутній бажаний образ підприємства. Одним з методологічних підходів до розробки фінансової стратегії підприємства є відома матриця фінансових стратегій, яка була запропонована французькими вченими Ж. Франшоном та І. Романе [13]. Основною перевагою матричного підходу Франсона та Романе є можливість розглядати фінансову стратегію підприємства у динаміці, формування та модифікування фінансової стратегії на основі аналізу співвідношень результатів фінансової та господарської діяльності підприємства. Оскільки сфера управління курсовими різницями є елементом загальної фінансової стратегії будь-якого підприємства, доцільним є адаптування вищенаведеного матричного методологічного підходу до розробки стратегій управління валютними ризиками.

Комбінації курсових різниць різних видів формують відповідну стратегію управління валютними ризиками групи підприємств, ефективність якої оцінюється загальним фінансовим результатом від курсових різниць у зовнішньоекономічних операціях з пов'язаними підприємствами. Відповідна матриця стратегії управління валютними ризиками групи пов'язаних підприємств наведено на рис. 3.

У наведеній матриці значення курсових різниць від пов'язаного підприємства розглядається з точки зору комбінації їх обсягу за рахунок курсових різниць, що виникають за внутрішньогруповими операціями та курсових різниць, що виникають у зовнішніх операціях пов'язаних підприємств з іншими контрагентами.

Над діагоналлю 1-2-3 (квадранти 4,5,6 та частково 2,3) знаходиться зона валютного успіху, яка відповідає значенню $KP^{oni} \geq 0$, що є результатом ефективної політики управління валютними ризиками компанії у сфері діяльності з пов'язаними підприємствами-нерезидентами. Квадранти, які розташовані під діагоналлю (7, 8, 9 та частково 1, 2), – зона неефективної валютної політики підприємства у сфері

діяльності з пов'язаними підприємствами-нерезидентами, що призводить до виникнення додаткових витрат від курсових різниць за рахунок формування їх від'ємного сальдо.

Кожен квадрант матриці характеризує відповідний результат валютної політики підприємства у сфері операцій із пов'язаними підприємствами-нерезидентами, який може бути змінений різними методами: управління курсовими різницями у внутрішньогрупових операціях; управління курсовими різницями через вплив на господарську діяльність пов'язаного підприємства.

Курсові різниці від внутрішньогрупових операцій ($KP_{вго}$)	Курсові різниці від зовнішніх операцій пов'язаного підприємства ($KP_{опп}$)		
	$KP_{опп} < 0$	$KP_{опп} = 0$	$KP_{опп} > 0$
$KP_{вго} > 0$	1 $KP_{пп} = 0$	4 $KP_{пп} > 0$	6 $KP_{пп} >> 0$
$KP_{вго} = 0$	7 $KP_{пп} < 0$	2 $KP_{пп} = 0$	5 $KP_{пп} > 0$
$KP_{вго} < 0$	9 $KP_{пп} << 0$	8 $KP_{пп} < 0$	3 $KP_{пп} = 0$

Рис. 3. Матриця стратегій управління валютними ризиками групи пов'язаних підприємств

У матриці формуються три позиції валютної рівноваги, три позиції валютного успіху (отримання прибутку від курсових різниць) та три позиції валютних втрат (отримання збитку від курсових різниць). Рівновага у сфері прибутків/збитків від курсових різниць пов'язаного підприємства досягається за умови взаємної компенсації курсових різниць від внутрішньогрупових та зовнішніх операцій пов'язаного підприємства, що відповідає квадрантам 1, 2 і 3.

У квадранті 1 рівновага досягається за рахунок компенсації від'ємних курсових різниць від внутрішньогрупових операцій додатковою курсовою різницею від зовнішніх операцій пов'язаного підприємства (*Квадрант 1 «Компенсатор»* : $KP_{опп} < 0$; $KP_{вго} > 0$). Курсові різниці від здійснення операцій пов'язаного підприємства є від'ємними, що може свідчити про нераціональну структуру грошових потоків пов'язаного підприємства. Але вони компенсуються за рахунок додатних курсових різниць за внутрішньогруповими операціями завдяки тому, що курс функціональної валюти підприємства-інвестора зменшується по відношенню до валюти звітності пов'язаного підприємства. Мінімізація від'ємної курсової різниці пов'язаних підприємств можлива за умови балансування грошових потоків. За умови нівелювання від'ємних курсових різниць пов'язаного підприємства та при збільшенні обсягів внутрішньогрупових операцій можливий перехід до квадранту 4, який характеризується додатковими валютними вигодами. При зменшенні обсягів внутрішньогрупових операцій можливий перехід до квадранту 7, який характеризується збитком від курсових різниць (рис. 4).

1	4	6	1	4	6	1	4	6
7	2	5	7	2	5	7	2	5
9	8	3	9	8	3	9	8	3

Рис. 4. Напрями утримання рівноваги та отримання додаткових вигод у сфері управління валютними ризиками у квадрантах 1, 2, 3

Стан управління валютними ризиками у квадранті 2 характеризується стабільністю (*Квадрант 2 «Стабільна рівновага»: $KP^{opt}= 0$; $KP^{exo}= 0$*), що відповідає ситуації, в якій курсові різниці від здійснення операцій пов'язаного підприємства та за внутрішньогруповими операціями не визнані в обліку. Це може свідчити про стабільність валют, у яких підприємства здійснюють свої операції та про ефективність застосування інструментів управління валютними ризиками (політика хеджувань та робота з клієнтами). При збільшенні обсягів внутрішньогрупових операцій можливий перехід до квадранту 4. Вплив на операції пов'язаного підприємства та збільшення обсягу внутрішньогрупових операцій дозволить перейти до статусу квадранта 6, який характеризується найбільшими вигодами від валютного управління. Вплив на операції пов'язаного підприємства зі зменшенням обсягу внутрішньогрупових операцій призведе до переходу у квадрант 5, який характеризується позитивним ефектом від валютного впливу на операції пов'язаного підприємства. При виникненні негативних курсових різниць у пов'язаних підприємств унаслідок незадовільної валютної політики призведе до переходу у квадрант 7. У випадку здійснення внутрішньогрупових операцій з негативною курсовою різницею підприємство може зазнати значних втрат через неефективне управління курсовими різницями на рівні операцій у групі та операцій окремих компонентів групи (перехід у квадранти 8 і 9).

Для збереження стану рівноваги та отримання додаткових доходів від курсових різниць для підприємства-інвестора, стратегія управління валютними ризиками якого відповідає статусу квадранта 2, можливо розробляти такі пропозиції: збільшити обсяг внутрішньогрупових операцій, що дозволить вийти у квадрант 4; застосувати методи прогнозування курсу валют, у якій пов'язане підприємство здійснює зовнішньоекономічні операції, що дозволить попередити перехід у зону, яка розташована під діагоналлю рівноваги. Стан управління валютними ризиками у квадранті 3 характеризується підвищеними ризиками втрати рівноваги (*Квадрант 3 «Нестійка рівновага»: $KP^{opt}> 0$; $KP^{exo}< 0$*). Курсові різниці від здійснення операцій пов'язаного підприємства є додатними, що може свідчити про раціональну структуру грошових потоків пов'язаного підприємства. Але курсові різниці внутрішньогрупових операцій є від'ємними і компенсуються за рахунок курсових різниць операцій пов'язаних підприємств. Такий статус характеризує ризиковану валютну політику материнської компанії і нестабільну валютну рівновагу, яка забезпечується здебільшого додатними курсовими різницями пов'язаних підприємств, вплив на управління якими є обмежений часткою участі у капіталі. Політику покращення результату управління валютними ризиками слід спрямовувати на перехід у квадрант 5, який характеризується отриманням прибутку від курсових різниць в операціях пов'язаних підприємств (рис. 3).

Отримання збитків від курсових різниць пов'язаного підприємства відповідає стану неефективної стратегії управління валютними ризиками (квадранти 7,8,9). Результат управління валютними ризиками у квадранті 7 оцінюється як негативний за рахунок від'ємної курсової різниці, яка відображена у звітності пов'язаного підприємства за результатами його зовнішніх операцій (*Квадрант 7: «Невигідні зв'язки»: $KP^{opt}< 0$; $KP^{exo}= 0$*), що свідчить про нераціональну структуру грошових потоків пов'язаного підприємства та неефективне управління валютними ризиками саме на пов'язаному підприємстві. Мінімізація від'ємної курсової різниці пов'язаних підприємств можлива за умови балансування грошових потоків, якщо частка участі у капіталі пов'язаного підприємства дозволяє впливати на його господарську діяльність. Оскільки в обліку підприємства-інвестора не визнані курсові різниці за внутрішньогруповими операціями, це свідчить про зменшення фінансового результату групи через неефективну валютну політику одного підприємства групи. За умови вигідної різниці в курсах при збільшенні обсягів внутрішньогрупових операцій можливий перехід до квадранту 1. Але доцільною стратегією все ж таки буде політика валютного впливу на операції пов'язаного підприємства з метою раціоналізації структури грошових потоків. Вплив на операції пов'язаного підприємства та збільшення обсягу внутрішньогрупових операцій з додатною курсовою різницею дозволить перейти до статусу квадранта 4, який характеризується прибутком від валютного управління. Вплив на операції пов'язаного підприємства з одночасним збільшенням обсягу внутрішньогрупових операцій з від'ємною курсовою різницею призведе до переходу у квадрант 9, який характеризується негативним ефектом від валютного управління (рис. 5).

Результат управління валютними ризиками у квадранті 8 характеризується неефективним управлінням курсовими різницями саме на головному підприємстві-інвесторі, що формує від'ємні курсові різниці від внутрішньогрупових операцій (*Квадрант 8: «Неефективне внутрішньогрупове управління»: $KP^{opt}= 0$; $KP^{exo}< 0$*). Такий результат може виникнути за рахунок реалізації товарів (послуг) дочірньому (асоційованому) підприємству у валюті, відмінної від функціональної валюти звітності пов'язаного підприємства, що потребує додаткового прогнозування курсу функціональної валюти закордонного підприємства та підприємства-інвестора.

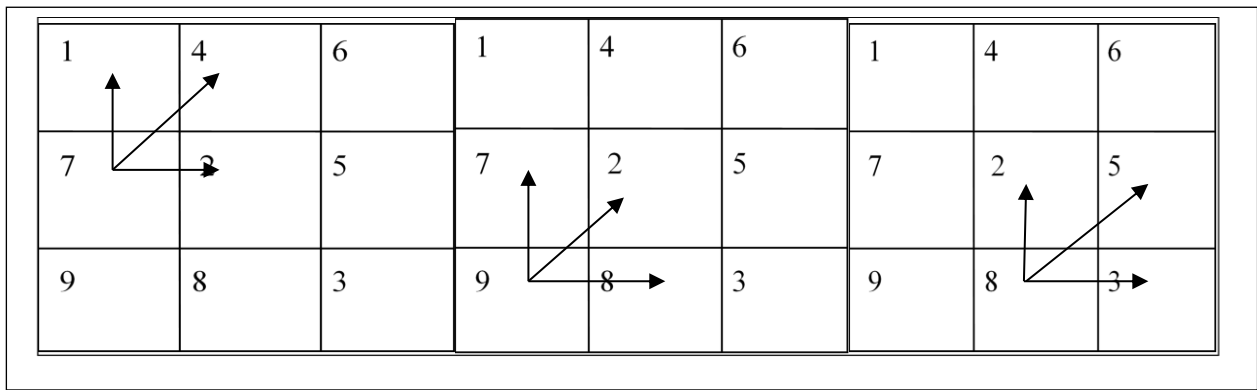

Рис. 5. Напрями зменшення збитків від курсових різниць у сфері управління валютними ризиками у квадрантах 7, 8, 9

За умови формування від’ємних курсових різниць від внутрішньогрупових операцій разом з від’ємними курсовими різницями від зовнішніх операцій пов’язаного підприємства внутрішній аудитор може ідентифікувати валютну кризу (Квадрант 9: «Валютна криза»: $KP_{опт} < 0$; $KP_{вго} < 0$). У статусі валютної кризи підприємству слід ретельно переглянути свої господарські операції з пов’язаними сторонами та причини виникнення курсових різниць у звітності пов’язаних підприємств.

За результатами застосування вищенаведеної аналітичної процедури на основі матричної підходу доцільно навести напрями надання рекомендацій внутрішнього аудиту у сфері управління валютними ризиками групи (табл. 1).

Таблиця 1. Напрями надання рекомендацій внутрішнього аудитора у сфері управління валютними ризиками групи підприємств

Оцінка результату управління валютними ризиками групи внутрішнім аудитором	Результат управління валютними ризиками за матрицею	Рекомендації внутрішнього аудитора
Незадовільна	Квадранти 1,7	Вплив на управління валютними ризиками на пов’язаному підприємстві
	Квадранти 3,8	Раціоналізації внутрішньогрупових операцій
Ефективна	Квадранти 2,4,5,6	Утримання визначеної стратегії управління
Валютна криза	Квадрант 9	Повний перегляд політики управління валютними ризиками

Управління курсовими різницями у межах діяльності групи підприємств можливе за допомогою різноманітних інструментів. Так, наприклад, внутрішніми інструментами управління курсовими різницями є інструменти організаційного характеру у сфері налагодження умов оплати за договорами купівлі (продажу) продукції чи послуг та скорочення терміну часу від моменту відображення операції в іноземній валюті до моменту оплати грошовими коштами, що значно мінімізують ризик виникнення від’ємних курсових різниць. Одночасно з внутрішніми інструментами, доцільним є застосування зовнішніх інструментів хеджування валютного ризику – форвардні контракти, ф’ючерсні контракти, опціони, свопи. Діяльність групи підприємств дозволяє також управляти валютними ризиками за рахунок балансування грошових потоків у підконтрольних пов’язаних підприємствах з метою зменшення чистого грошового потоку діяльності пов’язаного підприємства, за яким потенційно може виникнути від’ємна курсова різниця.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підвищення валютних ризиків спостерігається у межах діяльності групи підприємств, у якій функціональна валюта діяльності головного підприємства-інвестора відрізняється від функціональної валюти діяльності одного з підприємств групи. Внутрішній аудит звітності окремих підприємств групи та консолідованої звітності групи має забезпечити виявлення сфер з потенційно високим валютним ризиком. Запропонована у статті аналітична процедура аудиту курсових різниць, що відображені у консолідованій звітності групи, на основі матричного методологічного підходу, дозволяє визначити

результат управління валютними ризиками групи та формувати рекомендації внутрішнього аудитора у напрямку підвищення ефективності управління курсовими різницями. Так, у межах діяльності групи підприємств можливо надання декількох рекомендацій внутрішнього аудитора: розробка управлінського впливу на господарську діяльність підприємства групи, що обмежено рівнем участі у капіталі та можливістю впливу; раціоналізація внутрішньогрупових операцій групи з метою зниження операцій, за якими виникають від'ємні курсові різниці; утримання поточної стратегії управління валютними ризиками; повний перегляд стратегії управління валютними ризиками групи. Управління внутрішньогруповими операціями групи можливо у формі узгодження грошових потоків окремих підприємств групи з метою зменшення суми чистого грошового потоку, який може бути деномінований за невігідним курсом для групи підприємств загалом.

Список літератури

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21), поточна редакція від 01.01.2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_022.
2. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 21, поточна редакція від 19.08.2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.
3. Костюченко В. М. Проблемні питання конвергенції обліку операцій в іноземній валюті відповідно до МСФЗ/ В. М. Костюченко, О. С. Федоренко: Молодіжний форум [“Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах глобалізації світової економіки”],(Житомир, 26-27 квітня 2017 р.). – Житомир, ЖДТУ, 2017. – С.147-151.
4. Жиглей, І. В. Бухгалтерський облік валютних операцій: порядок визнання та методи оцінки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / І. В. Жиглей. – Тернопіль, 2003. – 22 с.
5. Дзюба, О. М. Облік операцій в іноземній валюті : національний та міжнародний підхід // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Випуск 2(4). – С. 226-230
6. Сисюк, С. В. Курсові різниці та балансова вартість іноземної валюти : особливості обліку та визначення / С. В. Сисюк, І. Д. Бенько // Збірник наукових праць ЧДТУ. – випуск 25 (частина 1). – 2010. – С. 66-70.
7. Лучко, М. Р. Окремі питання аудиту в консолідованих групах підприємств / М. Р. Лучко // Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук. інтернет-конф., 17 листоп. 2017 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», облік.-екон. ф-т ; редкол.: М. І. Бондар [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ: КНЕУ, 2017. – С. 167–168.
8. Семчук, І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю / Семчук, І. В. – Житомир. – 2010.
9. Крупка, Я. Д. Консолідована звітність у постіндустріальній економіці / Я. Д. Крупка // Економічний аналіз. – 2015. – № 1. – С. 174-180.
10. Білецька, Н. В. Роль аналітичних процедур в аудиті результатів основної діяльності підприємства / Н. В. Білецька // Бізнес Інформ. – 2016. – № 1. – С. 248-252.
11. Сурніна, К. С. Аналітичні процедури в аудиті : методологія та організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / К. С. Сурніна. – Київ, 2012. – 35 с.
12. Лучко, М. Р. Аналіз в аудиті : окремі питання застосування / М. Р. Лучко // Економічний аналіз. – 2017. – № 4. – С. 11-19.
13. Воробьев, А. В. Анализ современных зарубежных матричных моделей выбора финансовой стратегии / А. В. Воробьев, В. И. Олюнин // Управление экономическими системами. – 2011. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-sovremennyh-zarubezhnyh-matrichnyh-modeley-vybora-finansovoy-strategii-1>.

References

1. *Mizhnarodnyy standart bukhhalters'koho obliku 21.* (2012). Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_022.
2. *Polozhennya (Standart) bukhhalters'koho obliku 21, potochna redaktsiya vid 19.08.2014 roku.* (2014). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.
3. Kostyuchenko, V. M., Fedorenko, O. S. (2017). *Problemni pytannya konverhentsiyi obliku operatsiy v inozemniy valyuti vidpovidno do MSFZ. Molodizhnyy forum [“Rozvytok maloho ta seredn'oho biznesu v umovakh hlobalizatsiyi svitovoyi ekonomiky”],*(Zhytomyr, 26-27 kvitnya 2017 r.). Zhytomyr, ZhDTU.
4. Zhyhley, I. V. (2003). *Bukhhalters'kyy oblik valyutnykh operatsiy: poryadok vyznannya ta metody otsinky.* Ternopil'.

-
5. Dzyuba, O. M. (2015). Oblik operatsiy v inozemniy valyuti: natsional'nyy ta mizhnarodnyy pidkhid. *Naukovyy visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*, 2(4), 226-230
 6. Sysyuk, S. V. Ben'ko, I. D. (2010). Kursovi riznytsi ta balansova vartist' inozemnoyi valyuty: osoblyvosti obliku ta vyznachennya. *Zbirnyk naukovykh prats' ChDTU*, 25 (1), 66-70.
 7. Luchko, M. R. (2017). Okremi pytannya audytu v konsolidovanykh hrupakh pidpryyemstv. *Suchasni tendentsiyi rozvytku obliku, opodatkovannya, analizu i audytu*. Kyiv: KNEU.
 8. Semchuk, I. V. (2010). *Konsolidovana finansova zvitnist' hrupy pidpryyemstv: orhanizatsiyno-metodychni zasady formuvannya i kontrolyu*. Zhytomyr.
 9. Krupka, Ya. D. (2015). Konsolidovana zvitnist' u postindustrial'niy ekonomitsi. *Ekonomichnyy analiz*, 1, 174-180.
 10. Bilets'ka, N. V. (2016). Rol' analitychnykh protsedur v audyti rezultativ osnovnoyi diyal'nosti pidpryyemstva. *Biznes Inform*, 1, 248-252.
 11. Surnina, K. S. (2012). *Analitychni protsedury v audyti: metodolohiya ta orhanizatsiya*. Kyiv.
 12. Luchko, M. R. (2017). Analiz v audyti : okremi pytannya zastosuvannya. *Ekonomichnyy analiz*, 4, 11-19.
 13. Vorob'ev, A. V. & Olyunyn, V. Y. (2011). *Analiz sovremennykh zarubezhnykh matrichnykh modeley vybora finansovoy stratehii. Upravlenie ekonomicheskimi sistemami*. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-sovremennykh-zarubezhnykh-matrichnykh-modeley-vybora-finansovoy-strategii-1>.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2018 р.